

PROGRAM FOR STORBYRETTE T FORSKNING

Årsmelding 2021

Forside: Tromsø

Fotograf: Munir Rani, Unsplash

Innhold

Program for storbyrettet forskning	3
Programnotat 2020-2023 styrer arbeidet	4
Hovedtall FoU-aktivitet 2021	6
Fullførte prosjekter 2021	7
Prosjekter under arbeid	9
Formidling og bruk av prosjektresultater	12
Organisering av programmet	13
Årsregnskap 2021 med noter	14

Kontakt

Program for storbyrettet forskning
v/sekretariatet
Byrådsavdeling for finans,
Rådhuset 0037 Oslo

Kristin Horn Bringedal
kristin.bringedal@byr.oslo.kommune.no
Tlf.: 911 747 35

Program for storbyrettet forskning

Bergen, Bærum, Drammen, Kristiansand, Oslo, Stavanger, Tromsø og Trondheim er storbyer i norsk sammenheng – ut fra størrelse og regional rolle. Storbyene møter mange felles problemstillinger og kan dra nytte av felles løsninger. Læring og nettverk på tvers av storbyene er av stor verdi. Storbyene kan også gå foran for å finne fremgangsmåter som mindre kommuner kan ha utbytte av. Dette er noen av grunnene til at storbyene samarbeider om forsknings- og utviklingsprosjekter.

Program for storbyrettet forskning er et samarbeid mellom storbykommunene og KS. Programmet skal være et verktøy for storbykommunenes utvikling av tjenesteyting og planlegging, og skal være en pådriver for storbyrelevant forskning. Programmet skal også bidra til å styrke det strategiske interessearbeidet overfor regjeringen og Stortinget.

Om programmet på KS.no

<https://www.ks.no/fagomrader/forskning-og-utvikling-fou/forskning-og-utvikling/program-for-storbyforskning/>

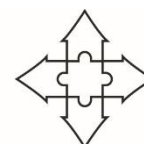
Om programmet på Oslo.kommune.no

<https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/program-for-storbyrettet-forskning/>

Programmet finansierer FoU-prosjekter som skal være en støtte for gode strategiske valg, bidra til gjennomføring av storbyenes målsettinger eller utvikling av politikk på ulike områder.

Programmet ble opprettet i 1986 med Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger som deltakende kommuner, og ble formelt knyttet til KS i 1990. Kristiansand ble med i 2005. I 2020 ble programmet utvidet med Bærum og Tromsø. Fra 2021 er også Drammen medlem av programmet.

Programmet er finansiert av KS.

PROGRAM FOR STORBYRETTET FORSKNING

Programnotat 2020-2023 styrer arbeidet

Programstyret utarbeider hvert fjerde år et programnotat. Programnotatet omtaler hvilke temaer og samfunnsutfordringer storbyene står overfor, og de strategiske forskningstemaene som programstyret vil legge hovedvekt på. Gjeldende programnotat ble vedtatt av programstyret i 2020.

For perioden 2020-2023 er følgende prioriterte forskningstemaer:

- Klimaendringer, miljøhensyn og bærekraftig byutvikling
- Digitalisering og teknologisk utvikling
- Kommunen som tjenesteleverandør i en ny tid

For alle temaene er stikkord som innovasjon, økonomi, og behov for tverrfaglig samarbeid, relevante.

I program for storbyrettet forskning vil vi utforske nærmere hvilke endringer og utfordringer storbyene står overfor, og hva som skal til for å løse dem, innenfor de tre hovedtemaene. Temaene er knyttet til oppgaver og målsettinger som storbyene står overfor, og som det er viktig å utforske på ulike måter - også med et forskerblikk.

Programnotatet kan leses her:

<https://www.ks.no/globalassets/fagomrade/r/forskning-og-utvikling/storbyforskning/Programnotat-2020-2023.pdf>

«Svaner i Lille Lungegårdsvann». Foto: Nina Blågestad

Slik jobber vi i programmet

Programstyret legger stor vekt på at prosjektarbeidet skal være godt forankret i fagmiljøene i kommunene. Kjernen i programmet handler om at byene tar initiativ til forskningsprosjekter ut ifra sine kunnskapsbehov. Prosjektene skal være relevante for flere storbyer, og gjennomføringen skal preges av at byene jobber sammen.

En metode for å sikre dette er at prosjektene har nettverksgrupper med representasjon fra storbyene. Nettverksgruppene og samarbeidet på tvers av byene er styrken i programmet, og nettverkene som dannes har ofte verdi utover prosjektperioden.

Hvert FoU-prosjekt ledes av en ansvarlig by. Ansvarlig by er bindeledd mellom byene, og kontraktspart med leverandør.

2021 har vært nok et år påvirket av covid-19 pandemien med digitale møter i programstyret og digital prosjektgjennomføring. Dette har preget arbeidet, men programmet har likevel gjennomført flere prosjekter og igangsatt nye. KS Program for storbyrettet forskning er etter utvidelsen i 2021, i samsvar med KS Storbynettverk.

Hovedtall FoU-aktivitet 2021

I 2021 ble det ferdigstilt to FoU-prosjekter med en samlet prosjektsum på 1,8 mill. kroner. Fire prosjekter fikk bevilgning med til sammen 6,7 mill. kroner, og ble startet opp i løpet av året. To prosjekter fikk foreløpig tilsagn i programstyret og vil lyses ut i løpet av 2022.

Bevilgningen fra KS i 2021 var 3,5 mill. kroner. Samme beløp er bevilget for 2022. Se for øvrig regnskapet på side 14.

Prosjekter ferdigstilt i 2021	Beløp eks mva.
Irregulær bistand. En kartlegging av norske storbyers møter med irregulære migranter	NOK 1 200 000
Forslag til forskning på bruk av store og økende datamengder i storbyene	NOK 700 000
Prosjekter under arbeid i 2021	
Kommunal administrasjon	NOK 2 000 000
Samspill og dialog mellom politikk og administrasjon	NOK 2 000 000
Aktiv eierstyring av arbeidsmarkedsbedrifter	NOK 2 000 000
Prosjekter som har fått foreløpig tilsagn i 2021 og ikke startet opp	
Kultur og ringvirkninger	NOK 1 700 000
Gode oppvekstmiljø for barn i sentrum	NOK 1 000 000

Fullførte prosjekter 2021

Irregulære migranter i storbyene

FAFO har i dette prosjektet undersøkt hvem som lever i Norge som irregulære migranter, altså uten oppholdstillatelse, og hvilke muligheter og begrensninger kommunale myndigheter har for å påvirke situasjonen for personer uten lovlig opphold

Hvorfor forske på dette?

Det er en ukjent mengde med irregulære som oppholder seg i storbysamfunnene. Denne gruppen har begrensede rettigheter til offentlige tjenester og i liten grad kontakt med lokale myndigheter. Storbyene ønsket mer kunnskap om denne gruppen og hva som er handlingsrommet for å gi tjenester for denne gruppen.

Hva har prosjektet funnet ut?

Rapporten fra prosjektet nyanserer bildet av hvem de irregulære migrantene er. Det er ikke bare snakk om tidligere asylsøkere som norske myndigheter ikke har lyktes med å returnere til hjemlandet. Det kan være personer som oppholder seg i Norge og har tilknytning til et uformelt arbeidsliv. Det kan også være personer i ulike livsfaser som oppholder seg hos familie eller andre, som ikke har returnert til hjemlandet sitt etter at oppholdstillatelsen har gått ut. Alle har til felles at de er pliktige til å forlate landet. Trusselen om å bli returnert til hjemlandet gjør at mange vegrer seg for å søke offentlig hjelp – også i tilfeller der de kan ha blitt utsatt for vold eller andre overgrep eller former for utnyttelse. De konkrete eksemplene som både enkelthistorier og ulike statistiske kilder forteller om i denne

rapporten, viser at ansatte i storbyene står i mange dilemmaer i møter med personer uten oppholdstillatelse. De reiser spørsmål som har få gode svar – i gapet mellom en restriktiv nasjonal politikk og individuelle møter med personer i vanskelige livssituasjoner.

Forskerne har identifisert fire hovedgrupper av irregulære migranter som oppholder seg i Norge:

- De «synlige», som blir boende på mottak, er asylsøkere med endelig avslag på asylsøknad som fortsatt har rett til et sted å bo og en økonomisk stønad fra UDI.
- De «avhengige» klarer seg fordi de kjenner noen med lovlig opphold som kan forsørge dem, som en kjæreste, samboer eller en person de har en seksuell relasjon til, eller de bor hos eller får hjelp av slektninger, venner eller annet nettverk.
- De «arbeidende» livnærer seg gjennom ulovlig arbeid.
- De «marginaliserte» er de som lever av ulike former for kriminalitet eller prostitusjon.

Prosjektorganisasjon

Ansvarlig by: Bergen

Kontaktperson: Sølve Sætre,
solve.saetre@bergen.kommune.no

Utfører/prosjektleder: Fafo / Guri Tyldum
guri.tyldum@fafo.no og Ragna Lillevik
ragna.lillevik@fafo.no

Forslag til forskning på bruk av store og økende datamengder i storbyene (forprosjekt)

Hvordan kan byene nyttiggjøre seg av de store og økende datamengdene til statistikk og analyseformål, og i tjenesteutvikling?

Norske kommuner sitter med store – og stadig voksende – mengder data fra alle kommunens forvaltningsområder. Dette er data som er samlet gjennom mange år og som kan ha stor nytteverdi inn i analyser og tjenesteutvikling i kommunene.

Storbykommunene ønsker i større grad å nyttiggjøre seg av sine kommunale data, og bli mer datadrevne. De ønsker å avdekke behov for FoU-prosjekter på fagområdet dataforvaltning og databruk. I dette forprosjekt har Agenda Kaupang identifisert ulike temaer som kommunene kan arbeide videre med.

Ansatte i kommunene Bergen, Bærum, Kristiansand, Oslo, Stavanger, Trondheim og Tromsø har deltatt i en spørreundersøkelse om forvaltning og bruk av data i kommunene. I tillegg var det flere ansatte i disse kommunene som har stilt opp til dybdeintervjuer og workshops i etterkant. En oppsummering etter dette viser at det er mange flaskehalsar og barrierer som en kan møte i bruk av data til statistikk og analyse, og det kom opp forslag, ideer, ønsker og initiativer både til oppfølgende arbeid i kommuner, og forslag til FoU-prosjekter.

Prosjektorganisasjon

Ansvarlig by: Bergen

Kontaktperson: Rune Nordtorp,
Rune.Nordtorp@bergen.kommune.no

Utfører/prosjektleder: Agenda Kaupang / Kjersti Nordskog

Prosjekter under arbeid

Samspill og dialog mellom politikk og administrasjon i et samskapingsperspektiv

Agenda Kaupang og Asplan Viak gjennomfører et større storbyprosjekt om samhandling mellom folkevalgte og administrasjon i strategiske planprosesser. Involverte kommuner er Bærum, Bergen, Oslo, Trondheim, Tromsø, Kristiansand, Drammen og Stavanger. Prosjektet får støtte fra KS Program for storbyrettet forskning.

Hovedformålet med prosjektet:

- Utforske og forbedre samhandlingen mellom politikk og administrasjon i strategiske planprosesser, slik at de ferdige planene blir bedre politiske styringsverktøy
- Skape større forståelse for hva samskaping er, hvilke muligheter og dilemmaer det kan medføre, og hvordan vi kan håndtere disse i strategiske planprosesser
- Utarbeide anbefalinger og modeller. Anbefalingene skal bidra til mer ressurseffektive planprosesser.

Prosjektet skal avgrenses til samspillet mellom politikk og administrasjon i strategiske planprosesser, og innrettes mot kommunene som deltar i prosjektet.

I løpet av prosjektperioden skal det utvikles et kunnskapsgrunnlag som belyser de sentrale formålene i prosjektet og som kan lede frem til anbefalinger om modeller for samhandling. Anbefalingene må ta hensyn til

at storbyene har både parlamentarisme og formannskapsmodell.

Prosjektet ferdigstilles våren 2022.

Prosjektorganisasjon

Ansvarlig by: Stavanger

Kontaktperson: Eli Sirnes Willumsen
eli.sirnes.willumsen@stavanger.kommune.no

Utfører/prosjektleder: Agenda Kaupang og Asplan Viak / Jan Sivert Jøsendal og Erik Plathe

Kommunal administrasjon i storbyene

NTNU Samfunnsforskning ved senter for økonomisk samfunnsforskning gjennomfører i samarbeid med Telemarksforskning og BDO et storbyforskningsprosjektet om Kommunal administrasjon. Hva er administrasjon, og hvor mye ressurser brukes?

Sentrale spørsmål

Hvordan tolkes "administrasjon" i kommunal sammenheng? Her ønskes det å belyse hva som legges i begrepet "administrasjon", og hva som oppfattes som administrasjon. Hvilke oppgaver/funksjoner defineres inn under administrasjon - og er det forskjeller mellom kommunenes tolkning i så måte?

- Hvor mye ressurser brukes til administrasjon?
- Sammenligning mellom storbyene
- Forklaring på forskjeller
- Vurdering av definisjonen av administrasjon i KOSTRA. Er det samsvar mellom måling og virkelighet?

Formålet med prosjektet er å avklare hva som ligger i begrepet administrasjon og dette opp mot gjeldende definisjon i KOSTRA, herunder også hvordan kommunene tolker og anvender definisjonen og sammenligne ressursbruk til administrasjon i de største byene.

Prosjektet ferdigstilles våren 2022.

Prosjektorganisasjon

Ansvarlig by: Trondheim

Kontaktperson: Hans-Ole Rolfsen
hans-ole.rolfsen@trondheim.kommune.no

Utfører/prosjektleder: NTNU
Samfunnsforskning

Aktiv eierstyring av arbeidsmarkedsbedrifter

Kristiansand kommune har tatt initiativ til et storbyforskningsprosjekt som skal vurdere hvordan kommuner kan få flere i arbeid med aktiv eierstyring av arbeidsmarkedsbedrifter. Forskningsprosjektet skal gi ny kunnskap om arbeidsmarkedsbedriftenes måloppnåelse, hva som kan forklare variasjoner i denne og skal identifisere faktorer som fremmer og hemmer måloppnåelse.

Kommunenes eierskap av arbeidsmarkedsbedrifter medfører både et ansvar og en mulighet til utøvelse av eierstyring. Utredning skal gi svar på

hvordan kommunenes eierstyring kan bidra til bedre måloppnåelse i arbeidsmarkedsbedriftene og skal belyse tre perspektiver:

- Bedriftenes begrensinger, fleksibilitet og muligheter
- Eierstruktur og eierskap som strategisk virkemiddel
- Nasjonale rammebetingelser og regionalt handlingsrom

Prosjektet ferdigstilles våren 2022.

Prosjektorganisasjon

Ansvarlig by: Kristiansand

Kontaktperson: Kim Høyer Holum

Kim.Hoyer.Holum@kristiansand.kommune.no

Utfører/prosjektleder: Oslo Economics /
Nina Skrøve Falch

Formidling og bruk av prosjektresultater

Det er mange eksempler på at resultater fra storbyforskningsprosjektene er tatt i bruk i byene, og formidlet i ulike kanaler. Det lages konkrete formidlingsplaner i etterkant av hvert prosjekt. Det ligger også mye uformell formidling i at en nettverksgruppe med representanter for byene og KS er med i hele prosjektfasen, og kjenner godt til prosjektet og hvordan funn kan relateres til ulike prosesser i kommunene.

På grunn av koronapandemien har presentasjoner av de ferdigstilte prosjektene vært avholdt digitalt, i ulike formater.

22. mars 2022 ble det arrangert frokostmøte om situasjonen for irregulære migranter i storbyene på Litteraturhuset i Bergen. Ragna Lillevik fra FAFO presenterte her funnene fra prosjektet om irregulære migranter. Katrine Meisfjord, som leder arbeidet i Helsesenteret for papirløse, professor Esperanza Diaz, leder ved Pandemisenteret ved UiB, og mangfoldsbyråd Katrine Nødtvedt (MDG) deltok også i diskusjonen under frokostmøtet.

Resultatene fra prosjektet om bruk av store og økende datamengder i storbyene gjennomgås nå i flere av byene som har deltatt i prosjektet. De har også relevans for regionale digitaliseringsnettverk og for KS, Programstyret vil diskutere eventuelle nye FoU-arbeider på bakgrunn av prosessene som gjennomføres i byene.

Erfaringene fra prosjektet om klimabudsjett fra 2020 (Cicero m.fl.) er tatt inn i arbeidet med å utarbeide klimabudsjett for Kristiansand. Og Stavanger utarbeidet sitt første klimabudsjett i 2021, blant annet på bakgrunn av prosjektet.

Oslo kommune har sammen med Cicero søkt forskningsrådet om midler, for blant annet å studere hvordan klimabudsjett kan fungere for å implementere tøffe og radikale tiltak, og effekter av klimabudsjett på energiomstilling. Søknaden behandles i juni 2022. Samarbeidet om søknaden kom også som et resultat av prosjektet i storbyprogrammet.

Organisering av programmet

Programmet ledes av et programstyre med en representant fra hver av kommunene, og en fra KS. Oslo kommunes medlem er leder for programmet og Oslo kommune ivaretar oppgavene som sekretariat for programmet. Programmet finansieres av KS, i tillegg bidrar storbyene med betydelig egeninnsats i form av arbeidsressurser. Programstyret følger opp tidligere prosjektbevillinger og arbeider med prosjektinitiativer på grunnlag av programnotatet for perioden 2020-2023.

Det er holdt fem programstyremøter i 2021. Alle møtene ble gjennomført digitalt.

Programstyrets medlemmer

Monica Lund (leder)
Plan- og strategisjef i Oslo kommune

Anne Karen Aunevik
Rådgiver i Kristiansand kommune

Solveig Sundt
Seniorrådgiver i Stavanger kommune

Ingvild Kvilekval
Spesialrådgiver i Bergen kommune

Hans Ole Rolfsen
Rådgiver i Trondheim kommune

Magne Amundsen, Seksjonsleder i Tromsø kommune / Haakon Worum
Næringsrådgiver i Tromsø kommune

Bente Rudrud Herdlevær
Kommunaldirektør i Bærum kommune

Fredrik Holtan
Direktør i Drammen kommune

Jon Anders Drøpping, Fagleder FoU i KS /
Silje Anine Moss, Avdelingsdirektør i KS /
Hilde Ravnaas, Seniorrådgiver i KS

Sekretariatet for programmet er lagt til Oslo kommune ved Byrådsavdeling for finans, seksjon for plan og strategi, og har i 2021 bestått av Kristin Horn Bringedal, Pia Dybvik Staalesen og Rasasubetheny Vijayindra.

Veiledning om forberedelser og søknad til programstyret kan fås fra sekretariatet.

Årsregnskap 2021 med noter

ÅRSREGNSKAP 2021

	Note	Året 2021 Regnskap	Budsjett	Året 2020 Regnskap
Inntekter				
Bevilgninger fra KS		3 500 000	3 500 000	3 500 000
Sum inntekter	1	3 500 000	3 500 000	3 500 000
Utgifter				
Administrasjonsutgifter	2	12 379		371 032
Formidling		100 000		0
Prosjekt arbeid i alt	3	2 550 000		2 891 625
Sum utgifter		2 662 379		3 262 657
Resultat		837 621		237 343
Finansinntekter		0		118 009
Årsresultat		837 621		355 352

Balanse pr. 31/12 2021

Eiendeler			
Bank		11 771 890	10 928 117
Kortsiktige fordringer		0	0
Sum eiendeler		11 771 890	10 928 117
Gjeld og ubrukte midler			
Kortsiktig gjeld	4	300 000	20 344
Ubrukte midler pr. 31.12	5	11 471 890	10 907 773
Sum gjeld og ubrukte midler		11 771 890	10 928 117

Noter til årsregnskapet 2021

NOTE 1

Kostnader kostnadsføres etter hvert som varen eller tjenesten mottas (anordningsprinsippet). For tilskudd til prosjekter fordeles normalt bevilgningen på to utbetalinger (ved oppstart og endelig avslutning av prosjektene) slik at første delutbetaling kostnadsføres i året for bevilgning og oppstart, mens andre delutbetaling belastes året for slutføring. Det føres løpende oversikt over gitte tilsagn og delutbetalinger for å holde prosjektbevilgningene innenfor disponibelt budsjett (se note 3).

NOTE 2

Beløpet inkluderer møter, sekretariatsarbeid, regnskap og og revisjon m.m.

NOTE 3 Prosjektarbeid

Tilskudd og summer eks. mva

	Tilsagn fra programmet	Utbetalt tidligere år	Utbetalt 2021	Rest tilsagn 31.12.2021
Tilsagn gitt i 2019				
Irregulære migranter	1 200 000		1 200 000	0
Tilsagn gitt i 2021				
Statistikk og analyse i storbykommunene	700 000		350 000	350 000
Samspill og dialogg mellom politikk og administrasjon	2 000 000			2 000 000
Kommunal administrasjon	2 000 000			2 000 000
Bevilgning til prosjekt om arbeidsmarkedsbedrifter	2 000 000		1 000 000	1 000 000
Sum	7 900 000		2 550 000	5 350 000

NOTE 4 KORTSIKTIG GJELD

Spesifikasjon av saldo:

BELØP	BILAGSNR	LEVERANDØR
300 000,00	11706901	FIN/POS
300 000,00		

Fakturabeløpene vedrører regnskapsåret 2021 som ble utbetalt i 2022.

NOTE 5

Herav er kr. 6 121 890 er frie midler, mens kr. 5 350 000 bundet i kontrakter.

